

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra ochrany lesa a myslivosti

Bakalářská práce

**Možnosti podpory drobné zvěře v honitbě prostřednictvím
chovu králíka divokého**

**Chances of support of the small game at the hand of the rabbit
breeding**

Vypracoval:
Vedoucí diplomové práce:
Rok odevzdání:

Miloslav Tomko
Doc. Ing. Vladimír Hanzal, CSc.
© 2011

Česká zemědělská univerzita v Praze
Katedra: ochrany lesa a myslivosti

Fakulta lesnická a dřevařská
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro: Miloslav Tomko
obor: Provoz a řízení myslivosti

Název tématu: Možnosti podpory drobné zvěře v honitbě prostřednictvím chovu králíka divokého.

Název tématu v anglickém jazyce: Chances of support of the small game at the hand of the rabbit breeding.

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je analyzovat zkušenosti s vybranými chovy králíka divokého a jejich vztahem k výskytu ostatní drobné zvěře v honitbách.

V práci se zaměřte zejména na:

- Zpracování přehledu o současné úrovni poznání řešeného tématu
- Popis a rozbor zkušeností se současnými vybranými chovy králíků divokých a jejich vazbou na ostatní drobnou zvěř
- Shrnutí zkušeností a návrh metodiky na podporu drobné zvěře pomocí chovu králíka divokého v honitbě.

Rešerši předložte v elektronické podobě do konce srpna 2010 a vytištěný strukturovaný rukopis práce do 31.1.2011.

Při zpracování práce vycházejte z pokynů uvedených na adrese
<https://moodle.czu.cz/course/category.php?id=45>

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah průvodní zprávy: cca 30 str

Seznam základní odborné literatury:

David, A. ed.: Feldhase und Wildkaninchen. Wild u. Hund Exklusiv 6, Paul Parey
Zeitschriftenverlag, Singhofen 1997

Hespeler, B.: Wildkaninchen und Wildtauben. Jagd- und Kulturverlags Anstalt, Vaduz, 1998

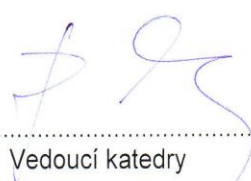
Vedoucí bakalářské práce: doc.Ing. Vladimír Hanzal, CSc.

Konzultant bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: 4.1.2010

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že bakalářskou práci na téma: „Možnosti podpory drobné zvěře v honitbě prostřednictvím chovu králíka divokého“, jsem pod vedením pana Doc. Ing. Vladimíra Hanzala, CSc., vypracoval samostatně a rovněž jsem uvedl veškeré literární prameny, ze kterých jsem čerpal.

Podpis.....

V Hradci Králové, dne 10. ledna 2011

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji touto formou všem spolupracovníkům, konzultantům a kolegům z řad myslivecké veřejnosti, kteří se se mnou podělili o své zkušenosti a poskytli i podkladové materiály. Zejména děkuji mému vedoucímu bakalářské práce, panu Doc. Ing. Vladimíru Hanzalovi, CSc., za jeho cenné rady, připomínky a trpělivost. Byl pro mě při zpracovávání bakalářské práce velkou oporou.

Králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*)

Možnosti podpory drobné zvěře v honitbě prostřednictvím chovu
králíka divokého

Abstrakt

Smyslem této bakalářské práce je zhodnotit přínos chovu králíka divokého pro hospodaření v českých honitbách. Pro zmapování situace práce popisuje původ králíka divokého, jak se dostal na území dnešní České republiky, jeho historický vývoj se všemi výkyvy v populaci až po kritický stav jeho výskytu v dnešních honitbách. Dále jsou rozebrány praktické zkušenosti myslivců – chovatelů, získané formou konzultací a osobní praxí. Na jejich základě jsem jednoznačně došel k závěru, že situace chovu králíka divokého ve volnosti je složitá a velmi náročná, ale přesto se chov (kolonie) dá v honitbě udržet. Další kladné zjištění je, že přítomnost životaschopné kolonie králíka divokého v honitbě má příznivý vliv na početní stavy ostatní drobné zvěře v honitbě, zejména zajíce a bažanta. V neposlední řadě má kladný vliv na rozmanitost fauny. Na základě těchto zjištění lze konstatovat, že v mysliveckém hospodaření se chov králíka divokého v českých honitbách vyplatí.

Klíčová slova:

Oryctolagus cuniculus, možnosti podpory drobné zvěře v honitbě prostřednictvím chovu králíka divokého

Abstrakt

The purpose of this bachelor thesis is to assess impact of wild rabbit keeping on Czech hunting grounds. To introduce its context the thesis describes origins of wild rabbit, how the species came to the currently Czech territory, its historical development with all fluctuations in population up to the current critical levels. Thereafter follows an analysis of experience of rabbit keepers that was gathered through consultations and personal practice. This provided for a conclusion that free range wild rabbit colony keeping is very complex and demanding, however, it is possible to sustain such a colony on hunting grounds. Another positive finding is that presence of a healthy colony on hunting grounds has a positive impact on population levels of other small game, especially hare and pheasant. It also impacts positively general diversity of fauna. These findings result in a conclusion that wild rabbit colony keeping is a net value adding activity for management of Czech hunting grounds.

Key words :

Wild Rabbit, chances of support of the small game at the hand, of the wild rabbit breeding.

OSNOVA:

1. Úvod

2. Cíl a metodika práce

2.1. Cíl práce

2.2. Metodika

3. Literární rešerše

3.1. Historický přehled

3.2. Současný výskyt králíka divokého

3.3. Základní charakteristika

3.4. Biologie a potrava králíka divokého

3.5. Nemoci

3.5.1. Myxomatóza

3.5.2. Hemoragické onemocnění králíků – mor králíků (zánět plic)

3.5.3. Kokcidióza

4. Výsledky

4.1. Zkušenosti s odchovem a chovem králíka divokého ve volnosti v posledních letech

4.2. Doporučení vyplívající z analýzy zkušeností úspěšných chovatelů při chovu a vypuštění do volnosti králíka divokého

5. Závěr

6. Seznam použitých zdrojů

7. Přílohy

1. Úvod

Je bohužel smutnou skutečností, že v posledních dvaceti letech se v honitbách ČR silně snížily stavy drobné zvěře a v mnoha honitbách se některé druhy drobné zvěře přestaly lovit úplně.

Dle různých autorů odborné literatury, kteří se podobnou problematikou zabývali v minulosti (ANDĚRA & VOHRALÍK 1977, ANDĚRA & HANZAL 1995, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008, VALA 2008) má na snižování stavů drobné zvěře v honitbách ČR vliv mnoho historicky známých faktorů, o kterých bude pojednáno v dalších kapitolách této bakalářské práce. Mezi nejpodstatnější faktory bezesporu patří razantní nástup epidemie myxomatózy (1955 až 1956), která například u králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) měla za následek pokles jeho stavu až na zhruba desetinu stavu poválečné úrovně (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008) a naštěstí nezasáhla populaci zajíce polního, neboť vůči myxomatóze je vnímavý jen králík domácí a králík divoký, zajíc polní (*Lepus europaeus*) jen výjimečně.

Dalším faktorem, jenž velmi podstatně ovlivnil vývoj produkce drobné zvěře v honitbách ČR, se stala kolektivizace zemědělství, která ve svém důsledku změnila na mnoha místech ráz krajiny (zánik biotopů) a připravila tak drobnou zvěř o její přirozené životní prostředí, kde byla schopnost samoreprodukce těmito zásahy vážně narušena a často přestala svoji funkci plnit úplně.

Ve druhé polovině osmdesátých let negativně ovlivnila populaci králíka divokého další nemoc - virové hemoragické onemocnění králíků, syn. mor králíků (DNA), které opět silně snížilo jeho stavy (HELL & SLAMEČKA & JURČÍK 2002, HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998).

V současné době nejsou k dispozici přesné údaje o původu králíka divokého a jeho výskytu na území ČR. Podrobnější vyhodnocení jeho výskytu proběhlo v roce 1976 (ANDĚRA & VOHRALÍK 1977).

Na základě terénního průzkumu a mnoha konzultací s hospodáři MS hospodařících v různých honitbách po celém území ČR bylo zjištěno, že není k dispozici žádná odborná literatura pojednávající o vlivu chovu králíka divokého a početnosti jeho populace na početní stavy ostatní drobné zvěře v tých honitbách respective lokalitách. Ojedinele

existují pouze osobní záznamy hospodářů, případně dobrovolníků, kteří se v jednotlivých honitbách odchovem králíka divokého, případně jiné drobné zvěře zabývají nebo zabývali. Ne vždy jsou však uživatelé honiteb ochotni poskytnout statistické údaje o průběhu a výsledcích chovu a následně početním stavu drobné zvěře, neboť to nese určitá rizika, o kterých se zmiňuji později. Přesto jsem se rozhodl dle možností a dostupných materiálů zdokumentovat prospěšnost králíka divokého v honitbách ČR a dát zájemcům o chov v rámci rozsahu bakalářské práce alespoň stručný návod, jak při odchovu a následném chovu králíka divokého ve volnosti postupovat, aby dosáhli dobrých výsledků.

2. Cíl práce a metodika.

2.1. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce, jak už vyplývá z názvu samotného, “Možnosti podpory drobné zvěře v honitbě prostřednictvím chovu králíka divokého” je prostudovat dostupnou literaturu a zejména shromáždit od chovatelů – myslivecké veřejnosti určité penzum zkušeností, zanalyzovat je a na jejich základě prokázat možnosti chovu králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) ve volnosti a současně dle možností uvést příklady a formy, jak chov králíka divokého podpořil zvýšení stavu ostatní drobné zvěře v honitbách, ve kterých byl chov realizován.

2.2. Metodika

Aby byl cíl práce naplněn, jsou sestudována a systematicky vytříděna data a informace z dostupných odborných literárních pramenů našich i zahraničních odborníků pojednávajících ve svých dílech o této problematice a jejich myšlenky a fakta včetně případných citací zde zaznějí. Dostupná literární díla vesměs popisují králíka divokého, jeho vzhled, výskyt, chov, nemoci a pokoušejí se zdokumentovat dokonce i jeho ne zcela jasný původ na území ČR. Žádný z autorů se však zatím nepokoušel statisticky podchytit ani odborně popsat vliv jeho chovu, potažmo jeho výskyt v honitbách vyjádřený v poměru k rozmanitosti, výskytu a zejména početním stavům ostatní drobné zvěře, a to ani té hospodářsky základní, jakou je Zajíc polní (*Lepus*

europaeus), Bažant obecný (*Phasianus colchicus*), případně Koroptev polní (*Perdix perdix*) a jejich početní stavy v závislosti na výskytu Králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v téže nebo blízké lokalitě. Z tohoto důvodu je moje práce velmi náročná a já jsem nucen pracovat metodou osobních konzultací s mnohými hospodáři vybraných mysliveckých sdružení na území celé ČR podle toho, kde se odchovem králíka divokého a jeho následným vypuštěním do předem připravené lokality zabývají. Další použitou metodou, která nahradila dotazníkovou akci, byla z titulu nedostatku času a finančních prostředků použita metoda telefonických dotazů a konzultací s lidmi (převážně myslivci), kteří se většinou v honitbách tímto úkolem konkrétně zabývají nebo zabývali. V neposlední řadě to byla moje mnohonásobná konzultace u chovatelů a účast při práci v honitbě kolem zaopatření králíků a tím získávání drahocenných zkušeností přímo v terénu.

Vzhledem k předepsanému rozsahu bakalářské práce není možné podrobněji popsat celou pojednávanou problematiku v tom rozsahu, jak jsem se s ní seznámil v průběhu několika posledních měsíců, přesto mou snahou bude vystihnout to nejpodstatnější.

3. Literární rešerše

3.1. Historický přehled

Králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*) je původním obyvatelem suchých stepí jihozápadní Evropy a Pyrenejského poloostrova (NIETHAMMER 1963, HOMOLKA & ZIMA 1999, ŠVEC, KRÁL 2002, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008), zmiňována bývá i severní Afrika. Ve střeoevropské fauně je druhem nepůvodním - autochtonním (Linnaeus, 1758). Počátky jeho šíření ve volnosti v západní Evropě se uvádějí v odborných pramenech ve středověku v 11. až 12. století (NIETHAMMER 1963).

Původ ani výskyt králíka divokého na území dnešní ČR není v žádné literatuře detailně popsán a všeobecně se má za to, že se na území dnešní ČR králík divoký dostal koncem 12. a v průběhu 13. století v souvislosti s klášterní kolonizací, kdy se postupně vyskytoval formou polodivokého chovu na rozsáhlých klášterních pozemcích

(ČABART 1958, ANDRESKA & ANDRESKOVÁ 1993, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

O dalším stupni polodivokého chovu králíka divokého na území ČR se dá hovořit zřejmě už koncem 80-tých let 16. století, kdy se v literatuře hovoří o přemnožení králíka divokého v rožmberské netolické oboře (HRDLIČKA 1901, ČABART 1958, BALBÍN 1986, ANDRESKA & ANDRESKOVÁ 1993, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Dále je sem možné zahrnout i zprávy o vypouštění králíků na mnoha místech tehdejšího jihočeského panství SCHWARZENBERGŮ (ČABART 1958, ANDRESKA & ANDRESKOVÁ 1993, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008). Obdobně se o rozšíření chovu snažili i v sousedním Rakousku.

I když k obdobným snahám docházelo i v průběhu 18. a 19. století, celoplošně k zásadnějšímu výskytu králíků nedošlo a literatura uvádí, že králík je chován pouze jako domácí a ve volnosti jako divoký nežije (KRATOCHVÍL 1955, AMERLING 1852).

Až koncem 19. století se začala situace měnit a králík divoký se nejenom hojněji vyskytuje ve volnosti a loví se, ale už se o jeho lovu vedou i záznamy. Později se ve své knize (str. 202) o tom zmiňuje pan KOKEŠ, který uvádí: „U nás se připomínají prvně na Křivoklátě a to až r. 1850; je však jisto, že tu byli už dříve“ (KOKEŠ 1948). Pro názornost uvádím tabulku.

Tab. 1 Úlovky králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v Čechách v letech 1880 až 1929 (podle FARSKÝ 1935, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008)

Table 1. Wild Rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) bag sizes in Bohemia in 1880-1929 (according to FARSKÝ 1935, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008)

rok/year	počet kusů/bag size	rok/year	počet kusů/bag size
1880	11 824	1924	47 434
1885	30 815	1925	57 524
1890	27 656	1926	51 946
1895	30 910	1927	58 224
1900	13 946	1928	70 385
1905	69 194	1929	34 169

1910	112 132
celkem/total	616 159

Od první poloviny 19. století je již králík divoký považován za běžný druh hojně se vyskytující v příznivých lokalitách a pravidelně je uváděn v přehledech. Začínají se již objevovat zmínky o škodách způsobených králíkem divokým na lesních i polních kulturách (HÁLA 1925, CANON 1927, REMEŠ 1927, BAŤA 1933). Mezníkem ve výskytu králíka divokého na území ČR se stala 2. polovina 19. století, kdy se jeho početnost průběžně zvyšovala, aby se ke konci 19. století a v první polovině 20. století stal pravidelně lovenou zvěří.

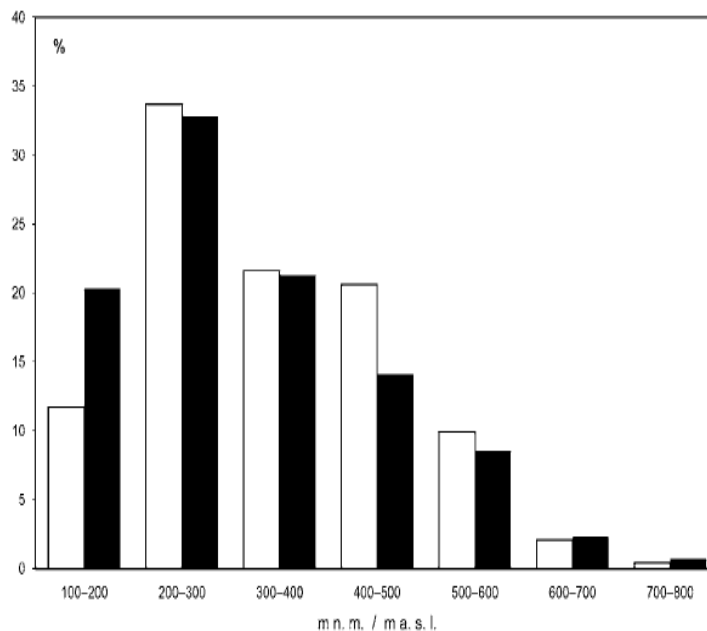
Když se později, v letech 1955 až 1956 v naší republice plnou silou projevila epidemie myxomatózy, početní stavy se nížily až o 90%. Svůj podíl na tom měla i kolektivizace zemědělství, v jejímž důsledku drobná zvěř přišla o podstatnou část svého přirozeného prostředí a její samoreprodukce byla silně omezena. Tato skutečnost však v literatuře není příliš zmiňována. Trvalo celá dvě desetiletí, než se stav králíka divokého ustálil na počtu mezi 80 až 100 tisíci ročně.

Je třeba doplnit, že na základě dostupných údajů (a to i historicky) není možné jednoznačně zdokumentovat počátky introdukce králíka divokého na území ČR. Pokud literatura zmiňuje fakta o králíku divokém, nerozlišuje už, zda fakta pojednávají o králíku domácím, zdivočelém či divokém.

3.2. Současný výskyt králíka divokého

Králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*) byl značně rozšířen v první polovině 20. století na území dnešní České republiky zejména v nadmořských výškách od teplých nížin do 600 m .n .m. (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008). Těžištěm jeho výskytu se staly příznivé lokality mezi 200 až 300 m. n m.. V menším měřítku se vyskytoval v podhůří do 700 m nadmořské výšky, výjimečně až 800 m. n. m. (VALA 2008). Pro názornost uvádím tabulku s výskytem dle nadmořských výšek.

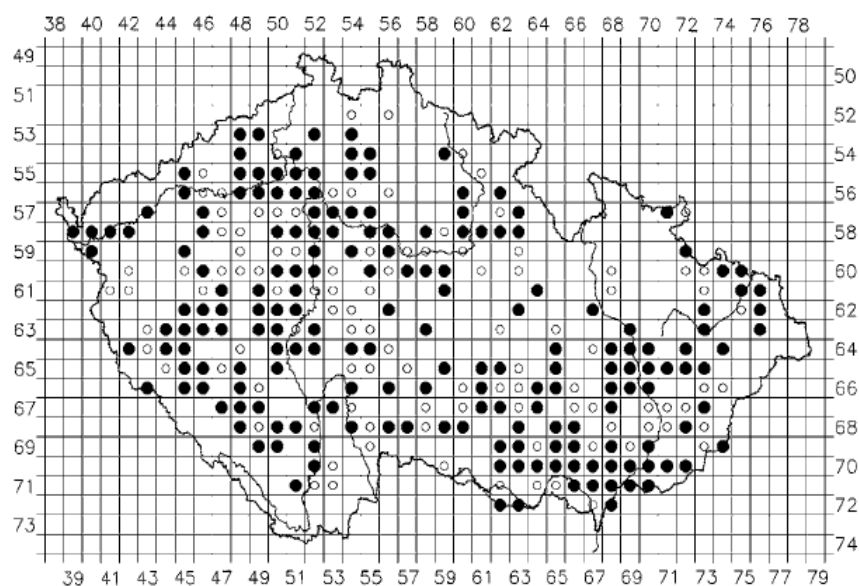
Množství ulovených kusů se pohybovalo mezi 100 až 200 tisíci kusy za rok. Některá literární díla uvádějí, že před rokem 1939 se ročně lovílo až 300 tisíc králíků divokých (HAVRÁNEK, BABIČKA, FEJFAR 1998).

Obr. 2. Distribuce lokalit výskytu králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v České republice podle nadmořské výšky (bílé sloupce: 1991-1992, černé sloupce: 2005-2006, podle ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Fig. 2. Distribution of wild rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) localities in the Czech Republic according to their altitude above sea-level (white columns: 1991-1992, black columns: 2005-2006, according to ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Stav výskytu králíka divokého se v procentuálním rozložení v souvislosti s nadmořskou výškou v 70. letech oproti poválečným letům příliš nezměnil (ANDĚRA & VOHRALÍK 1977, KOMÁREK 1945, KOKEŠ 1948). V 90. letech je ze statistik již patrný jeho určitý posun z vyšších lokalit 400 až 600 m. n. m. do lokalit nižších do 300 m. n. m. (ANDĚRA & VOHRALÍK 1977).

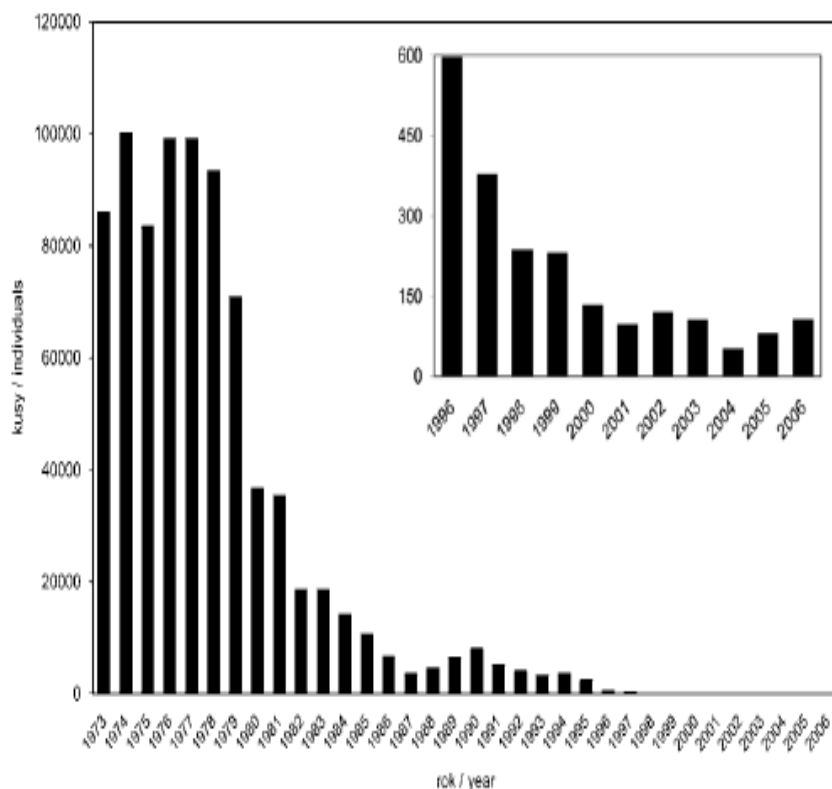
Obr. 3. Výskyt králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v České republice v letech 2005-2006 (o-stálý výskyt, o-nepravidelný výskyt, podle ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Fig. 1. Occurrence of wild rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) in the Czech Republic in 2005-2006 (o-permanent, o-irregular, , podle ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

V 70. letech 20. století se populace králíka divokého zotavila po epidemii myxomatózy z 50-tých let a dosahované počty úlovků dosahovaly tříčtvrtěního stavu před nákazou (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008). To odpovídá i plošnému charakteru výskytu (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008, ANDĚRA & HANZAL 1995). Po roce 1980 dochází k populačnímu poklesu, který se projevuje jak v nižším počtu úlovků, tak zmenšení výskytu areálu v ČR. Obývané území se zmenšilo až o dvě třetiny. Předpokládá se, že kromě doposud popsaných aspektů mělo na populaci stavu králíka divokého v 80. letech značný vliv i virové hemoragické onemocnění králíků, syn. mor králíků (DNA), které opět silně snížilo jeho stavy (HELL & SLAMEČKA & JURČÍK 2002, HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998). Nikdo však jednoznačně souvislost neprokázal a ani v odborné literatuře není tato hypotéza jednoznačně potvrzena (BRÁVEK 2002, HAVRÁNEK & VOLF & BUKOVJAN 2002, ŠVEC & KRÁL 2002). Naopak se uvádí, že v roce 2001 nebylo u nás evidováno žádné ohnisko myxomatózy (BRÁVEK 2002) a obdobně není evidována ani nákazová situace

s morem králíků (RHD – rabbit haemorrhagic disease), který se v Evropě začal vyskytovat po roce 1984 (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008) a rychle se rozšířil (ŠEŠEVIČKOVÁ et al. 1987, GAVIER-WIDDEN et al. 1991, MORRISSE et al. 1991, TROUT 1998, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008). V ČR byl diagnostikován poprvé v roce 1988 (RODÁK et al. 1994, ANDĚRA & ČERVENÝ 2008). Tento údaj však může být zavádějící, neboť zaslání králíka divokého na vyšetření bývá v praxi výjimečné a tudíž ani není zpracována komplexní nálezová situace u volně žijící populace.

Počet ulovených králíků následně každý rok klesal a zastavil se až kolem roku 2000. Současná situace je taková, že v některých honitbách se loví jen v jednotlivých kusech, ale v převážné většině se neloví vůbec. Tento stav přetrvává až do současných let a myslivecké statistiky vykazují úlovky králíka divokého v počtech mezi 50-120 kusy ročně za celou ČR, což dokladuje i následující grafické vyjádření:

Obr. 4. Úlovky králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v České republice 1973-2005 (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Fig. 4. Wild Rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) bag sizes in the Czech Republic in the 1973-2005 (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

3.3. Základní charakteristika

Český název:	Králík divoký
Latinský název:	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Potrava:	Většinou zelenými částmi různých druhů bylin a ohryzem kůry dřevin do vzdálenosti několika desítek metrů v okolí nor. V období nouze výjimečně až vzdálenost do 500 m.
Způsob života:	Žije ve společnosti, zpravidla v celých koloniích. Starší samice si vyhrabe noru uprostřed kolonie a mladší samice si potom dělají nory dále od středu – na kraji kolonie v souladu se společenskou hierarchií.
Rozšíření v ČR:	Nejčastěji v nižších polohách výjimečně do 700 m n. m. Oblíbenou lokalitou jsou teplá suchá místa s písčitou půdou na jižních stráních, v pískovnách, lomech, vinicích, atd.
Honcování:	Začíná většinou už v únoru a probíhá až do října. Samice je březí 28 až 32 dní (většinou 31 dní).
Počet mlád'at:	Samice stihne 4, výjimečně až 6 vrhů ročně a v každém obvykle 5 až 7 mlád'at.
Fyzické rozměry:	Délka do 50-ti cm. Hmotnost zpravidla okolo 1,5 kg, ale výjimečně až 2,5 kg.

Legislativní statut:	Králík divoký dle zákona v ČR patří mezi lovnou zvěř se stanovenou dobou lovu od 1. listopadu do 31. prosince. Jako druh tedy z hlediska legislativy ochrany přírody a krajiny není chráněn.
Charakter ohrožení:	Zejména virová onemocnění a neustále se zvětšující predační tlak, jakožto i úbytek vhodného životního prostředí.

3.4. Biologie a potrava králíka divokého

Králík divoký má tělo dlouhé 38 až 55 cm, pírkó 4 až 8 cm a v dospělosti dosahuje hmotnosti 1,3 až 2,2 kg (výjimečně může dosáhnout až 2,5 kg). Výška těla okolo 18 cm. Přední končetiny silnější – slouží k hrabání, při běhu na ně jen dopadá. Zadní končetiny jsou delší a při běhu se jimi odráží. Rozměry lebky králíka divokého jsou: délka - 68,2 až 75 mm, šířka – 37,2 až 41,4 mm. Zubů má 28, vzorec chrupu 2.0.6./1.0.5.. Hlavní řezáky, nazývané hlodáky, jsou párově umístěny v přední části horní a dolní čelisti a průběžně dorůstají. Jeho tělo je zavalitější, hlava zakulacená, slechy jsou dlouhé 6,5 až 7 cm a nemají na rozdíl od zajíců na konci černý lem. Má vynikající sluch. Ve srovnání se zajícem polním má i lepší zrak a čich.

Lokality jeho výskytu jsou nejčastěji stráně s lehkou propustnou půdou, ve kterých se dobře vyhrabávají nory, porostlé trávou a hustými keři, v blízkosti polí, lesů a v posledních letech i v blízkosti obytných a průmyslových komplexů (parky, zarostlé opuštěné pískovny, objekty zemědělských družstev, apod.).

Králík divoký žije v koloniích (je společenskou zvěří), která může čítat až 50 jedinců. Kolonie obývá určitou lokalitu, která je protkaná norami. Ty jsou vzájemně propojeny a jejich součástí jsou i komory (lože). Vchody do nor mají průměr 10 až 15 cm. Před vchody do nor jsou rozdupané hromádky hlíny a jsou značkovány králičím trusem ve tvaru kuliček o průměru 6 až 8 mm. Mezi vchody do nor jsou vyšlapané pěšinky-ochozy. Život v kolonii podléhá určitému řádu, kterému vévodí nejsilnější samec s družkou. Celá kolonie má identickou pachovou stopu.

Přes den, za deště, v mrazu, atd. je většinou králík v noře a vylézá se pastvit jen za pěkného počasí a z hlediska bezpečnosti jen v blízkosti své nory. Jinak se většinou

paství v noci. Od nory se vzdaluje jen v případě nouze a to maximálně 300 až 500 m. Tato vzdálenost je však pro něj v případě predátorů velmi riziková. Králík divoký je mimo noru velmi ostražitý a nebezpečí oznamuje dupáním zadními běhy, které je slyšet až na několik desítek metrů a slouží jako varování celé kolonie před nebezpečím. Při běhu je velmi rychlý, dynamicky kličkuje, ale po chvíli se unaví a následně se jen přikrčí a odevzdaně čeká. Další vývoj už je věcí toho kterého predátora.

Jindy hierarchické chování se průběhu honcování vytrácí a samci se ucházejí o samice i z jiných kolonií. Tím se v králíčí populaci zabezpečuje potřebná diverzita pro obměnu krve, která je pro další vývoj budoucí kolonie z hlediska zdravotního stavu velmi důležitá.

Březost samice trvá 28 až 32 dní. Nejčastěji 31 dní (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998). Naproti tomu autoři Červený a kol. (ČERVENÝ & kol. 2003) uvádějí délku březosti jednoznačně 30 dní. Samice si 2 dny až týden před porodem vyhrabe poblíž nory obytné samostatnou noru o délce 1 až 1,5 m, která je ukončena tzv. komorou a v ní samice připravuje hnízdo, do kterého nanosí suchou trávu a přidá srst vyškubanou ze své hrudi, aby mláďata, která se rodí slepá a bez srsti netrpěla zimou. Samice se v noře u mláďat zdržuje jen krátce po dobu kojení. Kojí 2x za 24 hodin, většinou v noci. Nezahřívá je svým tělem.

Když hnízdo opouští, vchod nory ucpe zátkou z trávy a ještě zahrabe. To pak označuje močí nebo několika bobky. Ostatní členové kolonie to respektují a neruší mláďata v hnízdě (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998). Mláďata prohlédnou za 10 dní. Koncem druhého týdne jim naroste srst. Samice je kojí tři až čtyři týdny. Potom se postupně osamostatňují a opouštějí noru (ČERVENÝ & kol. 2003). Zpočátku jen krátce a zdržují se v blízkosti nory. To je samice ještě asi týden chodí kojít a v té době už noru nezahrabává. Později se mladí králíci rozbíhají a začínají žít ve společných norách. Samice vrhá čtyřikrát až pětkrát do roka po 5. až 8. mláďatech a tato pohlavně dospívají ve věku mezi 5. až 8. Měsícem. Jarní mláďata jsou schopna se už na podzim téhož roku rozmnožovat. Samice se krátce po vrhu opět honcuje. Tímto způsobem je jedna samice schopna s ohledem na všechny negativní vlivy (nemoci, prefační tlak, přirozené úhyny, atd.) vyprodukovat ročně asi 25 ks králíčí zvěře (KOKEŠ 1948). Autoři HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR (1998) uvádějí možný počet potomstva o jedné samice 36 až 42 kusů drobné zvěře. Vzhledem k vysoké

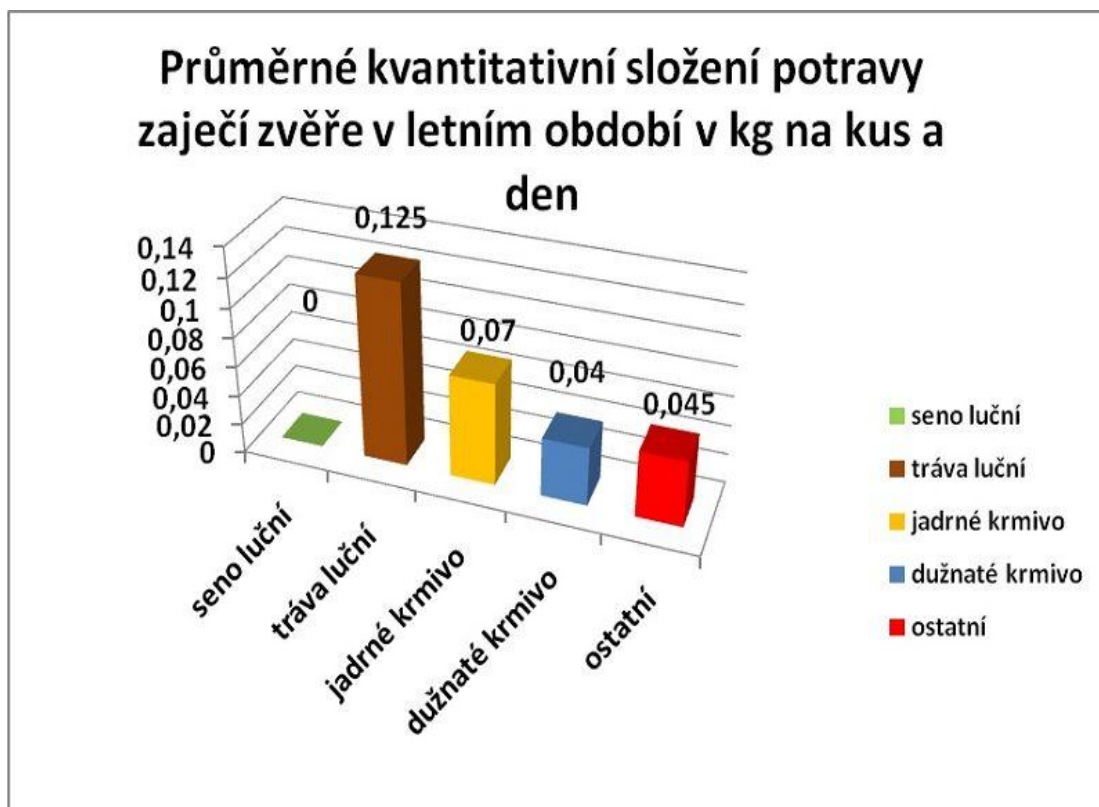
úmrtnosti králíků však autoři odhadují, že ještě před vlivem myxomatózy mohla být roční produkce přeživších králíků 9 až 12 kusů. V dnešních podmínkách však počet odchovaných kusů bude ještě mnohem nižší. Je to v důsledku nejen nemocí, ale zejména neustále se stupňujícím tlakem predátorů, jejichž množství se rapidně oproti minulosti zvýšilo a stále se zvyšuje.

Mezi hlavní predátory patří liška obecná, kuna skalní, hranostaj, tchoři, výr velký, kočka divoká i toulající se kočky domácí, ale mezi opravdu decimující patří stále početnější většina dravců a dnes už i černá zvěř, která dokáže vyrývat a likvidovat celá hnízda (doupata).

Králík divoký je býložravec. Živí se potravou rostlinného původu. Na potravu není náročný a v okolí své kolonie spásá většinu rostlin a ohlodává i kůru z křovin a stromků. Suchá objemná krmiva příliš nevyhledává, zato však rád bere krmivo dužnaté (kapusta, řepa, palice kukuřice, atd.) Ve větším množství může v okolí své nory nebo na blízkém poli způsobit i škodu. V době nouze si pro potravu dokáže dojít i 300 až 500 (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998), některé prameny uvádějí až 600m daleko (ČERVENÝ & kol. 2003). Přikrmování králíků divokých se v minulosti neprovádělo. Králík divoký se drží v blízkosti své kolonie a na větší vzdálenosti ani za krmením nepřechází.

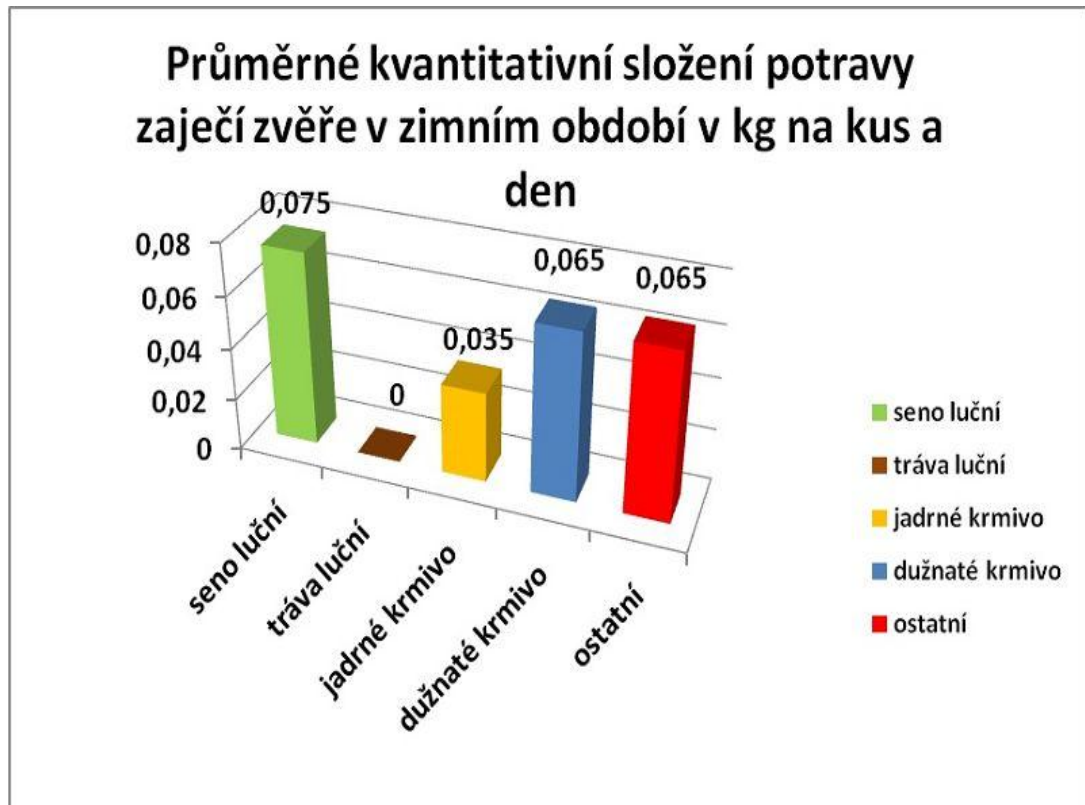
Průměrné kvantitativní složení potravy králíka divokého uvádějí následující tabulky:

Obr. 5. Průměrné kvantitativní složení potravy králíka divokého (*Oryzolagus cuniculus*) v letním období v kg na kus a den (VALA 2008):

V historických pramenech se uvádí, že králík divoký se nesnáší se zajícem polním, a dokonce KOKEŠ (1948) se zmiňuje o tom, že tam, kde se rozmnožil králík divoký, vymizel zajíc polní. Tuto teorii však uvádí jako převzatou ze starších pramenů a zároveň s ní vyjadřuje i určitý nesouhlas a spíše se přiklání k myšlence, že králík divoký se snáší s ostatní zvěří, tedy i se zajícem polním, a že pouze při nedostatku potravy (oba druhy mají téměř totožnou potravinovou základnu) může dojít k určitému vytlačování zajíce polního z lokalit, kde se přemnožil králík divoký. Zde však už začíná problém myslivců, kteří by měli průběžně vyhodnocovat potravní situaci v honitbách a citlivě na ni reagovat vhodným příkrmováním. Naproti tomu autoři HAVRŠNEK & BABIČKA & FEJFAR (1998) zmiňují, že králík divoký se s ostatní zvěří snáší dobře a že v období, kdy bývalo králíků divokých hodně, bylo často vidět pasoucí se zajíce polní mezi králíky divokými.

Obr. 6. Průměrné kvantitativní složení potravy králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v zimním období v kg na kus a den (VALA 2008):

Králík divoký by se mohl maximálně dožít 10 roků, v průměru se však dožívá 18 měsíců (ČERVENÝ & KOL. 2003). Věku tří let se dožívají jen 2% králíků divokých (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998).

Králíkům divokým se nejlépe daří v lokalitách, kde nejsou časté dlouhé a mrazivé zimy. Také jim nevyhovuje velká sněhová pokrývka a nevyhovují jim mimořádně vlhká léta. Naopak jim vyhovují suchá a teplá prosluněná místa s písčitou půdou vhodnou k hrabání. Na potravu nejsou nároční a v zimě jim stačí třeba jen okusování kůry z křovin a stromů.

3.5.Nemoci

Králík divoký by se mohl dožít stáří až 10 roků, leč způsob koloniálního života umožňující snadný přenos nemocí a od něj se odvíjející úmrtnost mu tak dlouhý život neumožňuje (HROMAS 2002).

Obecně platí, že léčba králíka divokého ve volnosti je velmi problematická až nemožná. Vyráběná farmaka mají totiž jen dočasný účinek a je třeba po určitém čase revakcinovat (DUBOVÁ 2010), což ve volné přírodě je velmi problematické až nemožné, nehledě na skutečnost, že na potomstvo se účinky vakcinace nepřenášejí, což znamená, že potomstvo je vůči nemoci z hlediska vakcinace nechráněné, a můžeme do jisté míry spoléhat jen na přirozenou imunitu, která je velmi problematická. Některé zdroje uvádějí, že je možné provádět odchyt, vakcinovat a následně opět vypustit. Problém u králíka divokého je ale v tom, že velmi těžko snáší odchyt a trpí při něm stresy, které pro něj mohou mít až totální důsledky (ZKUŠENOSTI CHOVATELU 2011). Podrobněji o tom bude pojednáno v další kapitole.

Vzhledem k tomu, že tato práce nemá veterinární zaměření, zmíním se zběžně jen o některých nemocech, které nejvíce ovlivňují chov králíka divokého v našich honitbách.

3.5.1. Myxomatóza

V ČR se první příznaky myxomatózy projevily v říjnu 1954. V té době ji u nás nikdo téměř neznal. Virové onemocnění se rychle rozšířilo a doslova zničilo chovy divokých králíků nejen po celé západní a střední Evropě, ale i v naší zemi, tehdejším Československu. V létě 1955 již bylo možné v králíčích koloniích (zámecké parky, bažantnice, obory, atd.) vidět desítky až stovky králíků divokých s hnisajícími slechy, oteklými hlavami a dalšími znaky svědčícími o přítomnosti myxomatózy (HELL & SLAMEČKA & GAŠPARÍK 1999, HROMAS 2002). Naproti tomu autoři Havránek, Volf a Bukovjan ve svém referátu na konferenci v Třebíči 10. května 2002 zmiňují první příznaky myxomatózy až o rok později, v roce 1955 (HAVRÁNEK & VOLF & BUKOVIAN 2002).

Odborné prameny uvádějí, že myxomatóza je původně nemocí jihoamerickou a poprvé byla popsána Sanarellim v roce 1896 v Jižní Americe (HAVRÁNEK & VOLF & BUKOVJAN 2002). Použita byla později proti přemnoženým králíkům v Austrálii. Jedná se o velice nakažlivé onemocnění.

Původcem je leporipoxvirus – virus z čeledi *Poxviridae* (DNA), jehož pomnožování probíhá v cytoplasmě buněk a koluje v krvi po celou dobu trvání choroby. Z toho důvodu jsou všechny orgány infikovaného jedince zdrojem infekce. Vylučování viru trusem a močí není pravidelné. Virus je velmi odolný. V kožkách přetrvává až 10

měsíců (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998), v zaschlých kadáverech přežívá virus až 220 dnů (HAVRÁNEK & VOLF & BUKOVJAN 2002).

Nákaza se šíří hlavně bodavým a krev sajícím hmyzem (zejména komáry) a také členovci – králíčí blechou (*Spilopsillus cuniculi*), v menší míře i přímým kontaktem mezi králíky a drobnými hlodavci. Inkubační doba je 6 až 10 dní (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 1998, DUBOVÁ 2010). K úhynu dochází za 12 až 14 dní. Virové onemocnění postihuje pouze domácí a divoké králíky. Jak již bylo zmíněno, na zajíce se může přenést jen výjimečně. Diagnostika vychází z klinických příznaků na základě pozorování v přírodě. Je také možné nemocného nebo uhynulého králíka zaslat do Státního veterinárního ústavu.

Prevence je složitá, jak v domácích podmínkách tak zejména ve volné přírodě je téměř nemožná nebo jen slabě významná (odklizení kadáverů, vyvápnění – dezinfekce krmelišť, po propuknutí virózy odstřel nemocných kusů, odstranění a likvidace uhynulých kusů). Další významnou prevencí je vakcinace, která je však vhodná a proveditelná v podstatě jen v domácích podmínkách, neboť vyžaduje i revakcinaci a ta je podmíněná odchycem ve volné přírodě, což přináší určitá úskalí (bude pojednáno v další kapitole).

3.5.2. Hemoragické onemocnění králíků – mor králíků (zánět plic).

Původce – virus čeledi *Caliciviridae* (RNA). Onemocnění je v současné fauně ČR pro králíka domácího a potažmo i pro králíka divokého stejně nebezpečné jako myxomatóza. Nemoc má rychlý průběh a krátkou inkubační dobu 1 až 2 dny. Králíci umírají v křečích s příznaky dušení. Přenos choroby se odehrává přímým kontaktem či bodavým hmyzem. V domácím chovu se nejčastěji očkuje kombinovanou vakcínou spolu s Myxomatózou. Léčba neexistuje v podstatě žádná. Problémem je, že vakcína se ve volnosti v podstatě nedá aplikovat, a přitom jsou to běžně vyskytující se nemoci, bohužel smrtelné, a králík rychle umírá.

V šíření infekce důležitou roli hraje hmyz, infekční kadávery, infikovaný trus a kontakt s nemocnými jedinci. Diagnostika na základě klinických příznaků – pozorování (křeče, naříkání, krvavý výtok z nosních otvorů) a laboratorních vyšetření. Terapie se neprovádí. (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 2008).

3.5.3. Kokcidióza je parazitární onemocnění.

Původce – *Eimeria coecicola*, *E. media*, *E. stiedae*, *E. intestinalis*, *E. piriformis*, *E. irresidua*, *E. magna*, *E. perforans*, *E. exiua*.

Kokcidie poškozují králíkům sliznici střev a jater doprovázený průjmy. Přenáší se trusem nebo krmním. Králíci se projevují netečností, rychle hubnou, mají vypoulené oči, nahrbený hřbet, přestávají jíst a následně hynou. Nemoc se převážně objevuje u mláďat do 4 měsíců. Dospělí králíci většinou neonemocní, ale stávají se zdrojem nákazy v chovu. V chovu domácích králíků onemocnění kokcidiózou často působí velké ztráty. U divokých králíků, žijících ve volnosti není situace dostatečně zmapovaná, proto není možné uvést podrobnější informace. (HAVRÁNEK & BABIČKA & FEJFAR 2008).

4. Výsledky

4.1. Zkušenosti z odchovem a chovem králíka divokého ve volnosti v posledních letech.

V posledních letech některá myslivecká sdružení opět projevila odhodlání pokusit se o chov králíka divokého v našich honitbách. Motivací jsou jim představy o rozšíření loveckého vyžití, zvýšení produkce zvěřiny, ale zejména se jedná o pokus jak snížit v honitbách predační tlak a docílit tak rozmanitějšího výskytu drobné zvěře v přírodě tím, že se predátoři budou stahovat do určitých lokalit za „pamlskem“ v podobě králíka divokého, kde je snadnější realizovat jejich útlum. Rádi by opět dosahovali alespoň přibližných výsledků ulovené drobné zvěře, jako slýchají z vyprávění pamětníků, kdy se v honitbách ČR lovalo ročně statisíce kusů různé drobné zvěře.

V některých MS se rozhodli postupovat **1. variantou** - provést odchyt králíka divokého v našich honitbách, v domácích podmínkách provést odchov dostatečného počtu jedinců a ty následně vypustit do předem vybrané a připravené lokality. Tento postup se v drtivé většině neosvědčil, neboť myxomatóza a samozřejmě i další negativní vlivy si vybraly svoji daň a bezmála všechny chovy skončily neúspěšně. Většina chovatelů došla k přesvědčení, že se jedná o boj s větrnými mlýny, a od svého chovatelského záměru ustoupila.

Ve **2. variantě** se chovatelé v některých MS rozhodli postupovat finančně náročnější metodou – dovozem chovného materiálu odolného vůči myxomatóze ze zahraničí (např. ze Skotska, Irska, Belgie, Austrálie,..), ale lepších výsledků v podstatě nedosáhli, neboť imunita vůči myxomatóze ještě zdaleka nepředstavuje garanci úspěšného chovu králíka divokého ve volnosti. Pokud chovná populace překonala virózu myxomatózy, zpravidla v závěru léta (srpen) přijde infekce moru králíčího a ten z velké části, v podstatě až na jedince, chovný materiál zlikviduje. A aby toho nebylo dost, tak o zbytek se postarají predátoři, pokud ze strany myslivců není důsledně tlumen prefační tlak.

K získaným poznatkům a zkušenostem z praxe je nutno uvést, že tyto údaje z praxe se těžko získávají, protože jakýkoliv odchov králíka divokého a jeho následná introdukce musí splňovat dle zákona určité náležitosti. Zejména u dovozu zahraničních chovných jedinců je nutno postupovat v souladu se zákonem. To znamená požádat o importní povolení a stanovení veterinárních podmínek dovozu **Státní veterinární správu České republiky**, požádat o souhlas se zamýšlenou introdukcí divokých králíků do volné přírody na **referátu životního prostředí** v tom kterém okrese – kraji, řešit financování celého projektu (při dovozu většího počtu chovných jedinců včetně nákladů na cestu hovoříme o částce několika desítek tisíc korun) zpravidla formou žádosti příslušného OMSu, které často dotaci neschválí, a řešit další organizačně náročné úkony. Důsledným mapováním terénu jsem objevil na Litoměřicku v ČR ojedinělý případ, kdy se postupovalo v souladu se zákonem se všemi náležitostmi, ale je to už více než 10 let. Vzhledem ke složitosti zákonného postupu a vyšším finančním nárokům se většina nadšenců z řad myslivecké veřejnosti snaží svoji představu o obnovení chovu králíka divokého ve volnosti řešit jednodušším (svévolným) způsobem. Jsou si vědomi skutečnosti, že nepostupují v souladu se zákonem, a proto buď informace neposkytují nebo jen povrchní a neúplné, aby náhodou něco nevyzradili ze své „kuchyně“. Ale hlavně nechtějí být uváděni, a tím se jedná o anonymní informace, byť jsou ověřené v praxi, seriózní a mají velkou vypovídací schopnost. Nicméně z hlediska definice nespĺňují parametry vědeckých podkladů.

Proto jsem se rozhodl z mnoha získaných anonymních údajů vybrat a uvést informativní vzorek – určité penzum údajů, které jsem uspořádal do tabulek a označil

jsem je jako honitba č. 1 až 6 a uvedl lokalitu, odkud informace pochází. Moje rozhodnutí je v souladu se zákonem 101/2001 Sb. O ochraně osobních dat.

Honitba č. 1 – Severočeský kraj, okolí Loun

	Počet králíků	Počet zajíců	Počet bažantů
	Počet. Stav/vysazené/ulovené	Početní stav/ulovené	% ulovených(proti vys.)
1999	0 / 100 / 20	400 / 200	70
2000	5 / 100 / 30	420 / 210	70
2001	10 / 100 / 40	460 / 220	70

V této honitbě až na výjimky každoročně vysazují do volnosti nové kusy králíků (lonští králíci a potomstvo v drtivé většině nepřežívají), protože jsou si vědomi, že jen tak mohou mít každoročně výše uvedený počet ulovených zajíců. Také si díky chovu králíků pochvalují i vysoké procento ulovených bažantů oproti vysazeným.

Honitba č. 2 – Východočeský kraj

	Počet králíků	Počet zajíců	Počet bažantů
	Počet. Stav/vysazené/ulovené	Početní stav/ulovené	% ulovených(proti vys.)
2005	cca 0 / 25 / 0	x / 20 - 40	Loví jen vyp.před honem
2006	cca 0 / 25 / 0	x / 40 - 60	„
2007	cca 0 / 25 / 0	x / 40 - 60	„

Králíka neloví, každoročně vysazují cca 25 ks králíků, stoupl počet ulovených kusů zaječí zvěře. Králíka chovají jen kvůli snadnějšímu tlumení prefačního tlaku ve prospěch zaječí zvěře.

Honitba č. 3 – Středočeský kraj

	Počet králíků	Počet zajíců	Počet bažantů
	Počet. Stav/vysazené/ulovené	Početní stav/ulovené	% ulovených(proti vyp.)
2006	0 / 50 / 0	0 / 80 - 120	75
2007	0 / 50 / 0	0 / 80 - 120	75
2008	0 / 50 / 0	0 / 80 - 120	75

Každoročně vysazují nové králíky z odchovu, sčítání zajíců neprovádějí, z vypuštěných Bažantů odloví cca 75%, důsledně se snaží tlumit prefační tlak.

Honitba č. 4 – Severočeský kraj, okolí Litoměřic

	Počet králíků	Počet zajíců	Počet bažantů
	Počet. Stav/vysazené/ulovené	Početní stav/ulovené	% ulovených(proti vys.)
1998	40 - 60 / 25 / 36	450 / 250	x / 70
1999	40 - 60 / 25 / 32	550 / 250	x / 70
2000	40 - 60 / 25 / 35	550 / 250	x / 70

Zabydlená králičí kolonie, každoročně dodávána nová krev, rovnoměrný bohatý početní stav zaječí zvěře, střídme úlovky králíků, zejména pro výcvik loveckých psů.

Honitba č. 5 – Jihomoravský kraj

	Počet králíků	Počet zajíců	Počet bažantů
	Počet. Stav/vysazené/ulovené	Početní stav/ulovené	% ulovených(proti vys.)
2003	0 / 35 / 0	x / 50	Loví jen vyp.před honem
2004	0 / 50 / 0	x / 100	„
2005	0 / 0 / 0	x / 20	„

Nevhodná lokalita, nedůsledné tlumení prefačního tlaku. Ustoupili od chovu.

Honitba č. 6 – Středočeský kraj

	Počet králíků	Počet zajíců	Počet bažantů
	Počet. Stav/vysazené/ulovené	Početní stav/ulovené	% ulovených(proti vys.)
2007	0 / 50 / 0	x / 50	Loví jen vyp.před honem
2008	0 / 50 / 0	x / 120	„
2009	0 / 0 / 0	x / 30	„

Nedostatečně připravená lokalita, nedůsledné tlumení prefačního tlaku, ustoupili od chovu.

Na základě analýzy výše uvedených tabulek lze konstatovat, že tam, kde myslivecká veřejnost či chovatelé dobře vybrali lokalitu, důsledně ji připravili a následně se průběžně starali o králíčí kolonii a zejména důsledně tlumili prefační tlak, se králíkům relativně daří. Jsou schopni při dobré kondici přežít v určitém počtu následky nemoci a zachovat si v kolonii schopnost samoreprodukce. I tak je vhodné každým rokem přidat okolo 25 nových kusů – novou krev, protože v malých koloniích (velké u nás nemáme) je nutné dodávat novou krev. Dále je škoda, že chovatelé, když už si dají tu práci s udržením králíčí kolonie v honitbě a tlumí predační tlak, nepodporují ve větší míře i růst početních stavů ostatní drobné zvěře (např. koroptev, křepelka, atd.). Jsem si vědom, že se jedná o úkol navíc, ale jsem přesvědčen, že poznatky a výhody získané z chovu králíka divokého je možné zúročit i v plánování chovu ostatní drobné zvěře.

Všichni dotazovaní se při osobním jednání shodli na tom, že odchov králíka divokého v domácím prostředí není náročný a pokud se krmí suchým krmivem, nejlépe granulemi, je v podstatě bez problémů. Ty nastávají až v létě s příchodem komárů v podobě myxomatózy. Pokud králíci nejsou včas očkováni, může to být pro chov osudné. Lépe je vakcinovat kombinovanou vakcínou, která zároveň ošetří chov i proti moru králíků, který přichází následně. Obdobně nastávají problémy s kokcidiózou a zpravidla ve spojení s přechodem na zelené krmení. Všechna rizika se zvyšují, pokud se v blízkosti chovu divokých králíků nachází i chov králíka domácího (ZKUŠENOSTI CHOVATELŮ 2001).

Další fáze v procesu vysazování králíka divokého do volnosti začíná výběrem vhodné lokality. Právě v této fázi se většina myslivců, kteří se hodljají zabývat chovem králíka divokého ve volnosti, dopouští nejvíce chyb a ty se ve většině případů stávají osudnými. Od této fáze již není na trhu dostupná literatura, která by nabízela podrobný návod, a hlavně zde hrají roli určité souvislosti a ty jsou v každé lokalitě originální a není možné je popsat, neboť originálnost nabízí mnoho kombinací a je třeba vycházet z co nejlepší znalosti biologie a životních potřeb daného druhu. Také je velmi pravděpodobné, že v mnoha honitbách se vůbec vhodná lokalita nenachází a je tudíž nerozumné chov plánovat. A nejde pouze o nadmořskou výšku, která hraje důležitou roli. Důležité je lokalitu posoudit komplexně s ohledem na původní podmínky, ze kterých králík divoký pochází. Lokalita by měla být v přehledném místě, celoročně dostupném, kde je písčité půda, relativně teplo, určitě ne vlhko až mokro, krátké zimy, ne dlouhé a vysoké sněhové pokrývky, možnost hrabání nor, v blízkosti nor dostatek nižšího křovinatého porostu sloužícího jako kryt a v dosahu desítek maximálně stovek metrů dostatek potravy. Rozhodně by v blízkosti neměla být vodní hladina (intenzivní výskyt komárů) a dle konzultací s chovateli by v okolí do minimálně 500 m neměla být asfaltová silnice, kolem které jsou vysázené ovocné stromy, zejména jabloně. V létě jsou totiž králíci divocí schopni na silnici chodit kvůli jablkům a v zimě se chodí na asfaltovou silnici zahřát a lízat sůl. Výsledkem je velké množství kusů uhynulých pod koly aut. Dle informace jednoho z chovatelů ve středních Čechách 36 kusů za rok z nepříliš početné kolonie.

Mezi další kroky před vypuštěním patří důsledná příprava lokality ve smyslu potlačení prefačního tlaku. Dlouhodobě před vypuštěním provádět důsledný lov lišek a v souladu se zákonem i dalších predátorů (sklopce, atd.). Jsou totiž schopni vyhladit vysazenou kolonii králíků divokých ještě dříve, než si získají návyky potřebné k přežití v přírodě a než přijdou virózy, případně vyhladit minimální stav, který zbude po virózách. Tlumení prefačního tlaku je nutno provádět průběžně i v době, kdy kolonie už je zdánlivě zabydlená a relativně rozmnožená.

V neposlední řadě je nutno budoucí lokalitu před vpuštěním králíků divokých řádně připravit. To umožní, aby si vysazení králíci divocí během několika týdnů zvykli na přírodní prostředí, a dále jim to umožní přechod na zelené krmení. K vypuštění je vhodné použít například menší voliéru umístěnou v dané lokalitě. Dovnitř voliéry dáme

palety, na ně naskládáme balíky slámy, dále do voliéry umístíme napáječku a krmící zařízení na obiloviny a šrot. Palety a krmné zařízení je vhodné zabezpečit proti promoknutí. Několik metrů od voliéry by měli být nachystány napáječky a klasické krmící zařízení. Protože byli dosud zvyklí na umělé krmení a napájení, budou tuto službu hledat v začátku i ve volnosti. Po cca týdenní aklimatizaci je možno voliéru pozvednout o 15 až 20 cm a nechat volně králíky prozkoumávat terén. Naučíme-li si je v dané lokalitě na obiloviny šrot a vodu, na kterou byli doposud zvyklí, o to déle se budou držet na místě vysazení. Samice, které si takto zvyknou na jádro a vodu, vrhnou mláďata kolem, budou tuto službu přijímat a učit to i svá mláďata. Tak se dá dobře vybudovat základ funkční kolonie v honitbě (ZKUŠENOSTI CHOVATELU 2010, VLASTNÍ PRUŽKUM 2010).

Jiná zkušenost jednoho z chovatelů uvádí, že ani vakcinace proti myxomatóze a moru králíků a přeléčení proti kokcidióze u cca 10. týdenních králíčků a jejich převedení na zelené krmení nebyla dostatečnou zárukou přežití. Králíci se dobře aklimatizovali, ale problémy přišly v létě s příchodem myxomatózy a moru králíků. Většina králíků z loňského vypouštění a mladí narození v přírodě těmto nákazám podlehlí. Vždy zůstali králíci z letošního vypouštění, kteří byli ještě po vakcinaci a byli proti virům imunní. Přilítím krve prostřednictvím králíků dovezených ze Skotska bylo dosaženo úplné imunity vůči myxomatóze, avšak kvůli moru králíků se situace opakovala a zase zůstali v honitbě jen jedinci vysazení v letošním roce díky imunitě po čerstvém očkování. V mnohých dalších MS proběhly snahy o vypouštění divokých králíků do volnosti, a i přes důslednou snahu o tlumení prefačního tlaku, neudrželi králíka divokého ve volné přírodě a od svého úsilí nakonec upustily (VENT 2002).

4.2. Doporučení vyplývající z analýzy zkušeností úspěšných chovatelů při chovu a vypouštění do volnosti králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*).

Studiem odborné literatury k problematice odchovu a chovu králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) ve volnosti a zejména konzultacemi s mnoha chovateli, a i četným osobním průzkumem v terénu se mi podařilo shromáždit mnoho teoretických faktů a praktických zkušeností, které budu v rámci závěru této práce účelně sumarizovat.

Souběžně s tím uvádím, že k podobným zkušenostem došla většina chovatelů z jednotlivých MS.

Přesto jsem při sbírání těchto zkušeností našel určité souvislosti a na druhé straně rozdílné detaily v řešení celé problematiky, což si myslím, že je přínosem mé práce. Podařilo se mi v některých dílčích krocích odhalit, kde nastaly určité odlišnosti (oproti jiným, v této fázi úspěšnějším kolegům myslivcům), které do jisté míry narušily nutnost bezchybného komplexního přístupu k celé problematice.

Uvedené postupy nemohou mít šablonovitou podobu. Je to určitý komplex zásad a pravidel, které je nutno na základě dokonalé znalosti druhu a uvažované lokality umět sestavit tak, aby ve své jedinečnosti, v té které lokalitě pro ten který druh byly funkční a umožňovaly samoreprodukcí uvažovaného druhu.

Je to velmi složité, pracné, náročné na trpělivost a ne vždy se kladný výsledek dostaví hned napoprvé. Naše myslivecká veřejnost už udělala mnoho „pokusů“ a řada jich skončila s nezdarem a utvrzením se v přesvědčení, že úspěšné řešení neexistuje. Přesto se našli chovatelé, kterým štěstí přálo nebo se lépe na realizaci svého projektu připravili a dosáhli kladných výsledků s různou mírou uspokojení. Pravdou také je, že bylo hodně i takových, kteří problematiku chovu králíka divokého podcenili, nepřipravili podmínky pro chov v souladu s komplexním přístupem k celé problematice a pak se nemůžeme divit, že jejich snahy skončily neúspěchem a velkým zklamáním. Následně se zpravidla stává, že od úmyslu realizace projektu ustoupí úplně.

Kdo chce dosáhnout příznivých výsledků v takovém doslova experimentu, musí se tomu velmi vážně a delší dobu věnovat, mít za sebou konkrétní praktické zkušenosti a být v kontaktu s jinými chovateli – poznatky vzájemně sdílet a učit se navzájem.

Co vyplývá z dosavadního provedeného výzkumu – z dostupné literatury a od chovatelů - kolegů myslivců na téma, jak si zvýšit šanci na úspěch, pokud se někdo rozhodne pro **chov králíka divokého koloniálním způsobem a jeho následné začlenění do přírody:**

Nejdříve by chovatel měl zvážit, jakému účelu má znovu zavedení králíka divokého do krajiny, potažmo do honiteb sloužit. Názory se mohou různit – jako lovná zvěř nebo „jen“ pro podporu ostatní drobné zvěře v honitbě. Skutečností je, že rozmnožovací

schopnosti jsou v dobrých životních podmínkách úžasné. Nesmíme však zapomenout, že nemoci a v současné době i síla prefačního tlaku jsou ještě mnohem větší.

Dle zkušeností chovatelů byla zjištěna zásadní věc – při vysazení dostatečného počtu jedinců v počátku v poměru 1:1, je nejvyšší úbytek způsoben prefačním tlakem. Králíci jako součást potravního řetězce jsou vyhledávanou pochoutkou pro kuny, tchoře, lasičky, lišky, kočky, jezevce, jestřáby, káňata, krkavce, výry a již také pro velmi přemnožená divoká prasata (nelze opomenout, že na rozdíl od minulých let se také podstatně zvýšily početní stavy pernatých dravců díky hájení). Každý, kdo chce s vypouštěním začít a výhledově dosáhnout dobrých výsledků, musí s tímto neobvyklým prefačním tlakem počítat doslova dnem i nocí. Je to do jisté míry vysvětlení, proč se mnoho myslivců-chovatelů cítí být hned z počátku zklamáno a hned po prvních neúspěších od myšlenky chovu ustupují. Naopak ti, kteří se na základě získaných zkušeností rozhodli tento nepříznivý stav překonat, měli po enormním počátečním prefačním tlaku přece jen úspěch (samozřejmě, pokud dodrželi i další z dlouhé řady zásad).

Za dostatečný počet vypuštěných jedinců můžeme považovat minimálně 50 ks. Při menším počtu vzhledem k početním stavům predátorů je přežitelnost mizivá. Nehledě na skutečnost, že u takto malého množství jedinců by nastala příbuzenská plemenitba, v chovu jev nežádoucí. Pokud se dále nezapomene na trvalou ochranu, vede to již k dobrým výsledkům.

Nedoporučuje se na začátku vypouštět více samic, protože po zjištění této kořisti nastává silný prefační tlak a přicházíme zbytečně o chovné matky. Proto na začátku chovu je doporučen u mladých králíků opačný poměr pohlaví, 2 samci na 1 samici. Po určité době, kdy se intenzivně věnujeme odlovu predátorů, se vypustí další várka samic, které tak mají mnohem větší šanci vyvést mláďata a začít s populační explozí, která jim je geneticky dána.

Po vrhu mláďat do nor samičky znovu do 3 až 4 dnů zabřeznou a tak se vše opakuje měsíc po měsíci celou sezonu od jara do podzimu. Samice mají během jedné sezóny kolem 6-ti vrhů a v průměru 5 až 6 mláďat. Mláďata z prvního jarního vrhu mají na podzim znovu mláďata a tím posilují ještě celou kolonii.

V chovu může vypuknout kokcidióza (není to pravidlem) a některé kusy na ni během roku uhynou. S jistotou však můžeme očekávat králíčí mor. Není to ale ta pravá a

drastická příčina úbytku. I neočkovaní králíci tuto nemoc dokážou přežít. Největší úhyn je u tzv. tříčtvrtečních králíků, ale starší a mladší králíci zůstávají a slouží jako základ a dorovnaní úbytků způsobených těmito nemocemi, včetně myxomatózy. Méně zkušený chovatelé, a je jich většina, se tohoto stavu obávají, ale někteří zkušenější věří, že králík je schopen přežít tyto nemoci, ale nedokáže přežít silný prefační tlak, protože v naší přírodě se vyskytuje jen vzácně, a tedy jen systematické vysazování a následná ochrana může zvednout jeho stav v našich honitbách. Je vhodné chovnou kolonii každoročně posílit dalšími vypuštěnými kusy (nová krev) nebo vytvořit kolonii novou a docílit tím rozmělnění prefačního tlaku. Navíc to umožňuje aktivnější provozování myslivosti po celý rok. Pokud králíci jsou v dobré kondici, zpravidla se dokáží s nemocemi vyrovnat sami. Proto je nutné péči zejména na začátku chovu provádět odpovědně. Jak již bylo uvedeno dříve, králíci dokáží žít až do výšky 600 m. n. m., ale v takových podmínkách, zejména při vyšší sněhové pokrývce je bezpodmínečně nutné systematické krmení.

Predátoři ve svém jídelníčku velmi rádi upřednostňují králíka divokého před jinou drobnou zvěří, zejména před zajícem nebo bažantem. Za ochranu a péči, kterou mu věnujeme, se nám ale bohatě odmění. Výhodou u chovu králíka oproti zajíci či bažantovi je, že jsme schopni ho udržet v určité lokalitě, kde ho můžeme dobře kontrolovat, ochraňovat a přikrmovat. Vhodné je vysazování do řídkých travnatých ploch raději keří než stromy.

Dle převzatých zkušeností lze odpovědně prohlásit, že v honitbách, kde se podařilo kolonii králíků divokých udržet, zvýšily se stavy drobné zvěře a dokonce stouply počty ulovených kusů černé zvěře. Pro ni je totiž králík divoký přímo pochoutka a černá zvěř dokáže likvidovat celé kolonie a doslova vyžírání hnízda. Černá zvěř se za přítomnosti chovu králíků divokých mnohem lépe a s přehledem tlumí. Vítanými jsou králíci i v bažantnicích či oborách, protože jsou pod neustálou mysliveckou kontrolou, což je pro zdárný chov velká výhoda. V takových případech mohou být výsledky tak dobré, že je možné na podzim uskutečnit poplatkový odstřel této zvěře nebo jako zpestření lovecké sezony pro myslivecké kamarády.

Vypouštění králíky do uvažované lokality je možné kromě zimního období kdykoli. Vybraná lokalita však musí být přehledná a hlavně celoročně dostupná, aby bylo možno provádět ochranu a krmení po celou zimu.

Různí chovatelé připravují lokalitu pro vypuštění králíků různým způsobem. Porovnal jsem poznatky a vybral způsob přípravy, který se nejvíce osvědčil: vhodná je voliéra o rozměrech alespoň 3 x 2 x 1,5 m, kterou umístíme do vybrané lokality. Do prostoru voliéry dáme několik palet a na ně naskládáme balíky slámy. Dále do prostoru voliéry umístíme krmící zařízení na šrot a obiloviny a napáječku. Palety a krmící zařízení je nutné mít chráněno před deštěm (přístřešek). V okolí voliéry v různých místech a vzdálenostech (několik metrů až desítek metrů) je vhodné mít zakopány další palety. Čeští chovatelé uvádějí zakopání jedné vrstvy palet (alespoň 3 kusy), navrch slámu, pak přihrnout hlínou a na hlínu ještě roští. Ještě lepší se ale zdá být návrh německých chovatelů, kteří uvádějí, že je třeba zakopat několik palet vedle sebe (4 i více), ale ve dvou vrstvách, na palety opět vrstvu slámy, pak zahrnout zeminou a navrch ještě roští. Ve vytvořeném prostoru je i v tuhé zimě větší teplo a králíci jsou lépe chráněni před černou zvěří. Čím více takových skrýší připravíme, tím více králíkům zejména ze začátku pomůžeme a dost jich zachráníme před černou zvěří. Samozřejmě je pak ještě nutné v dosahu několika metrů kolem vypouštěcí voliéry umístit napáječky a klasické krmící zařízení. Protože byli králíci zvyklí doposud na umělé krmení, budou toto stejně vyhledávat i ve volnosti. Když po několika dnech až týdnu proběhne aklimatizace, přizvedneme a podložíme voliéru ve výšce 15 maximálně 20 cm nad zemí. Králíci se začnou volně pohybovat a prozkoumávat nejbližší okolí. Protože jsou naučení na obiloviny, šrot a vodu budou se dlouhou dobu zdržovat v prostoru vybrané lokality. Samice zvyklé na jádro a vodu vrhnou mláďata kolem, a naučí i je přijímat stejnou službu. Tímto způsobem se dá vybudovat základ funkční kolonie v honitbě. Takto navyklou kolonii můžeme i snadněji přelíčit proti kokcidióze. Zkušenosti chovatelů říkají, že je dobré vypouštět králíky ve věku 3 měsíců. S přibývajícím věkem králíků klesá plachost a to se jim v divoké přírodě může stát osudným. (Proto i domácí odchov by měl probíhat u králíků určených k vypouštění způsobem, aby byla zachována jejich co největší plachost – krytá hnízda v kotci, přítmí, málo navštěvovat.) Od doby vypuštění chovateli začíná pravidelná ranní a večerní kontrola chovu.

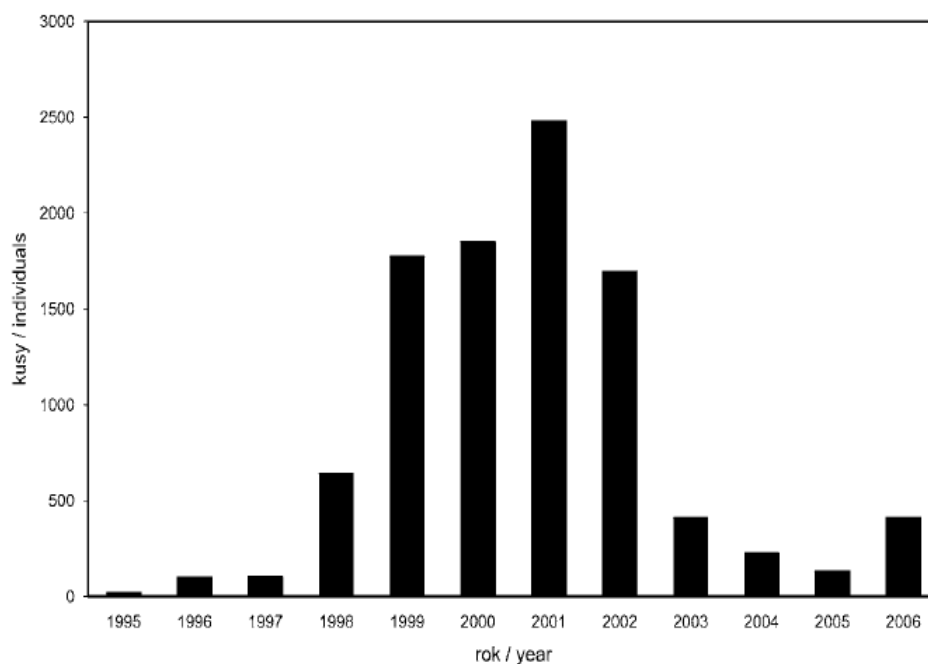
Někteří chovatelé se snažili spustit chov ve svých honitbách pomocí odchycených králíků ve volnosti, případně odchyt použili jako možnost k revakcinaci proti nemocem. Po konzultacích s různými chovateli jsem došel k názoru, že odchyt sice možný je pomocí různých odchytových zařízení v souladu se zákonem, ale výsledný

efekt může být diskutabilní až záporný. Králík v odchytovému zařízení trpí velkým stresem. Zejména králíci, kteří jdou do říje a hlavně samičky tento stres nevydrží a padnou. Při přendávání z odchytového zařízení do přepravek se jim zalijí plíce krví a poškodí krevní řečiště. Mláďata kolem šestého týdne stáří odchyt snášejí lépe, ale otázkou je, zda v této době je vhodné vakcinovat proti králičímu moru. Je lepší od odchytu upustit a každoročně doplnit kolonii o nově odchované jedince, kteří se ve volnosti bez problémů rychle adaptují. V našich podmínkách se nikdy nedá odchytit tolik králíků, aby se dala založit nová kolonie se silným osazením na začátku. Proto i odchyt pro účel založení kolonie není doporučován.

Chov králíků divokých je zajímavé zpestření fauny, ale a to je velmi důležité, je to velké lákadlo na dravou zvěř, kočky a zdivočelé psi. Dravá zvěř, hlavně přemnožené lišky, kuny a černá zvěř se snadněji tlumí. Přítomnost králíků v honitbě je odlákává od drobné zvěře, zajíců a bažantů (hlavně vypouštěných). V honitbách, kde jsou stále kolonie králíků, se dosahuje na naše poměry velmi vysokých stavů zajíců. V honitbě Kněžice například dle zmínky ing. Lubomíra Venta (2002) ročně provádějí odchyt 40 kusů a odstřelem loví 160 – 200 kusů zaječí zvěře. Honitba má rozlohu 1520 ha a JKS se pohybuje kolem 400 kusů zaječí zvěře. Ve středu honitby mají hustotu zazvěření kolem 1kusu zaječí zvěře na hektar, ale směrem k okrajům honitby rapidně klesá. Okolní honitby zajíce buď vůbec neloví, nebo vypouštějí bažanty z kolierového odchovu ve stáří 12 týdnů. Vypouštějí na začátku září a loví při společných lovech v listopadu a prosinci. Složitelnost mají 70% vypuštěných kohoutů. Dle jejich vyjádření i za tyto dobré výsledky vděčí vypuštěným divokým králíkům, kteří na sebe lákají stávající dravou zvěř a do jisté míry usnadňují její lov a do jisté míry se stávají jejich kořistí a potravou. Králíka divokého ve volnosti neloví. Zjistili však, že jeho přítomnost v honitbě je přínosem pro ostatní drobnou zvěř, kterou díky tomu mohou v hojném počtu kusů lovit, rozhodli se průběžně provádět umělý odchov králíka divokého a následně jej vypouštět do volnosti (VENT 2002).

5. Závěr

Králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*) se na území nynější České republiky začal objevovat už v druhé polovině 16. století. Nejdříve v klášterních zahradách a postupně se dostával do parků, bažantnic a divoké přírody. V polovině 20. století už představoval volně lovenou drobnou zvěř a jeho úlovky se pohybovaly v počtu 100 až 200 tisíc kusů ročně. V letech 1955 – 1956 na našem území propukla epidemie myxomatózy a jeho početní stavy klesly na jednu desetinu poválečné úrovně. Dalším negativním faktorem se stala kolektivizace zemědělství a následné velkoplošné hospodaření zemědělců zejména s nástupem pěstování technických plodin. Změna krajiny a zánik biotopů připravily drobnou zvěř o životní prostředí a byla tak silně narušena schopnost samoreprodukce drobné zvěře. Trvalo 20 let, než se populace králíka divokého částečně vzpamatovala. V druhé polovině osmdesátých let se objevilo další virové onemocnění – virové hemoragické onemocnění králíků – mor králíků (DNA). Aby toho nebylo málo, začal v posledních 15. letech enormě narůstat prefační tlak, jehož největšími představiteli jsou kuny, lasičky, lišky, tchoři, jezevci, ale v poslední době nejvíce přemnožení pernatí dravci a černá zvěř. Králík divoký se z mnoha lokalit, zejména výše položených (400 až 650 m.n.m.) v podstatě vytratil a v nižších lokalitách jsou stavy tak nízké, že ve většině honiteb se neloví vůbec a někde jen v jednotlivých kusech. S králíkem divokým však z našich honiteb „odešla“ (nebo se rapidně snížili její stavy) i ostatní drobná zvěř, jako například zajíc polní, bažant obecný nebo koroptev. Myslivecká veřejnost pochopila, že úbytky stavu drobné zvěře mimo jiné souvisí s poklesem stavu králíka divokého a potažmo s nutností regulace a tlumení prefačního tlaku. Možná i proto se fenoménem stalo vypouštění introdukovaných jedinců do volnosti, které mělo mít za účel obnovení bývalých početních stavů králíka divokého. Vrchol tohoto snažení probíhal v letech 1996 až 2003 (viz obr. 7), ale jak je možné z dnešních početních stavů vidět, většinou úspěšný nebyl.

Obr. 7. Vypouštění importovaných jedinců králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*) v honitbách České republiky 1995 až 2006 (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Fig. 7. Releasing imported wild rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) in the hunting grounds in the Czech Republic 1995 – 2006 (ANDĚRA & ČERVENÝ 2008).

Ve své bakalářské práci jsem se snažil tuto záhadu objasnit a přijít na to, jak je možné, že jen tak málo myslivců chovatelů bylo v chovu a následném založení kolonie ve svých honitbách úspěšných.

Měl jsem velmi ztíženou situaci, neboť v podstatě veškerá odborná literatura popisuje ze všech stran králíka divokého jako takového, ale není možné (kromě obecných formulací) najít souvislost mezi výskytem funkční kolonie (početním stavem) králíka divokého a počtem výskytu ostatní drobné zvěře. Navíc v odborné literatuře z posledních let není možné najít nic nového, neboť všichni autoři neustále přebírají a citují myšlenky a poznatky svých předchůdců, ale s novými poznatky nepřicházejí.

Musel jsem tedy použít metodu osobních konzultací s chovateli, dopisování a mnoha telefonických rozhovorů. V neposlední řadě jsem získával informace i přímo v praxi neboť jsem měl možnost zúčastnit se přímo prací v terénu při určitých etapách chovu. Práce mě velmi zaujala a podařilo se mi získat poměrně velké množství zkušeností a poznatků od zkušených chovatelů. Hlavně mi to umožnilo dojít k přesvědčení, jak již

bylo uvedeno v kapitole „Výsledky“, že výskyt králíka divokého v honitbě, respektive dosažení stavu, kdy v určité lokalitě funguje králíčí kolonie, pozitivně působí na stav ostatní drobné zvěře a její stavy se potom v okruhu několika kilometrů (3-5 i více) zvednou i na několik set kusů (konkrétní případ 400 ks) a mohou probíhat roční odlovy například u zajíců ve výši až do 200 kusů. Obdobně je tomu u bažanta obecného, kdy i voliérový odchov je možné vypustit do volnosti a při honech mít u kohoutů složitelnost okolo 70%. Co je ale z hlediska myslivosti a péče o přírodu důležitého a krásného, že se zvětšuje rozmanitost naší fauny.

Proč tomu tak je? Králík divoký je v potravním řetězci mnohých predátorů hodně vysoko a má pro ně význam jako pochoutka. Proto se většina predátorů ze širokého okolí stahuje do blízkosti (nebo tam pravidelně dochází) králíčí kolonie na lov králíků. Tím umožňuje myslivcům jejich snadnější lov a zároveň zpestření loveckých zážitků. Tímto způsobem mohou myslivci snadněji tlumit prefační tlak a udržovat funkční králíčí kolonii a zároveň napomoci zvyšování stavů ostatní drobné zvěře. Pokud by myslivci neprováděli odlov predátorů a kolonii nechali napospas, predátoři, zejména černá zvěř doslova kolonii vyžere a v honitbě se přestane dařit drobné zvěři.

Zvládnout umělý odchov zejména pak vypuštění do správně připravené lokality, úspěšné zavedení kolonie, ale zejména každodenní starost o ni, je velmi náročné. Je třeba znát hodně souvislostí a pečlivě vybrat lokalitu a hlavně se starat. To jsou zřejmě všechno důvody, proč to ne všude funguje a mnozí chovatelé po prvních zklamáních s chovem končí. V předchozí kapitole jsem stručně uvedl ve formě návodu převzaté zkušenosti od konzultantů, kolegů, dopisovatelů a částečně z praxe. Uvedené informace by měli stačit k tomu, aby kolegové myslivci, kteří se do chovu divokých králíků pustí a budou se řídit radami těch, kteří to dokázali už před nimi, byli úspěšní.

Také jsem uvedl fakta, která dokazují, že chov králíka divokého je skutečně prospěšný pro ostatní drobnou zvěř v honitbě a navíc myslivecké veřejnosti umožní mnoho krásných loveckých zážitků a obohatí naši faunu. Byť je chov divokých králíků v honitbě jakkoliv náročný pro různá úskalí, mysliveckému sdružení hospodařícímu v konkrétní honitbě se přes velké útrapy a starosti vyplatí.

Zejména je chov králíka divokého přínosem pro celou naši společnost, přírodu a krajinu, neboť je to jedna z možností, jak přispět k vyrovnanějšímu poměru stavu jednotlivých druhů drobné zvěře v honitbách ČR a umožnit tak mysliveckým

sdužením, potažmo jeho členům, kteří jsou ze zákona odpovědní za normované stavy zvěře, tedy i drobné, pokud ji plánovitě obhospodařují, tlumit výrazně narůstající tlak predátorů v naší fauně a postupně tak docílit pestřejšího druhového zastoupení drobné zvěře v honitbách ČR.

Tím myslím, že jsem naplnil všechny úkoly, které jsem si před započítím této bakalářské práce vytyčil.

V případné navazující práci by bylo vhodné ještě konkrétněji specifikovat vhodnost lokalit a konzultovat s farmaceuty další možnosti vakcinačních látek tak, aby vakcinace v daném jedinci působila doživotně a nemusela se revakcinovat, což je ve volnosti v podstatě nereálné, případně jestli v budoucnu přichází v úvahu, že by se při vakcinaci v organismu králíka divokého vytvářely takové látky, které by se přenášely i na potomstvo a tím by i ono získávalo imunitu například proti myxomatóze a moru králíků již od matky.

6. Seznam použitých zdrojů

- Amerling K., 1852: *Fauna čili zvířena česká*. B. Rohlíček, Praha, 220 s.
- Anděra M. & Hanzal V., 1995: *Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. I. Sudokopytníci (Artiodactyla), zajíci (Lagomorpha)*. Národní muzeum, Praha, 64 s.
- Anděra M. & Červený J., 2008: *Změny v rozšíření králíka divokého (Oryctolagus cuniculus) na území České republiky (Lagomorpha: Leporidae)*, Lynx (Praha), n. s., 39(1): 5-23. s
- Anděra M., Vohralík V., 1977: *Rozšíření králíka divokého v Československu*, Myslivost 1977/8, 172. s.
- Andreska J. & Andresková E., 1993: *Tisíc let myslivosti*. Tina, Vimperk, 443 s.
- Balbín B., 1986: *Krásky a bohatství České země. Výbor z díla Rozmanitosti z historie Království českého*. Panorama, Praha, 352 s.
- Bařa L., 1933: *Dosavadní výsledky zoologického výzkumu jižních Čech*. Publ. Vlast. Spol. jihočes. při měst. mus. v Čes. Budějovicích, sv. 3, 67 s.
- Brávek P., 2002: *Nákazová situace u zajíce a králíka divokého v České republice*. s. 61-64.: Zajíc, králík a myslivecky významní hlodavci. Sborník referátů. Třebíč, 10.května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Canon H., 1927: *Tiere der Heimat*. Deutscher Volksbildungsverein, Jihlava, 189 s.
- Čabart J., 1958: *Vývoj české myslivosti*. SZN, Praha, 306 s.
- Červený J., Kholová H., Koubek P. & Martínková N., 2004: *Encyklopedie myslivosti*. Ottovo nakladatelství, Praha, 591 s.
- Červený J. & kol., 2003, *Encyklopedie myslivosti*, Ottovo Nakladatelství, s.r.o., první vydání.

- David, A. ed.: *Feldhase und Wildkaninchen*. Wild u. Hund Exklusive 6, Paul Parey Zeitschriftenverlag, Singhofen 1997.
- Dubová J., 2010, *Myxomatóza*, www.veterinarniklinika.net, 30. 11. 2010.
- Gavier-Widen D. & Mörner T., 1991: *Epidemiology and diagnosis of the European brown hare syndrome in Scandinavian countries*. Rev. Sci. Tech. Off. Int. Epiz., 10(2): 453–458.
- Hájek K., 1965: *Krásy myslivosti*, Orbis, 332 stran, 2. vydání.
- Hála J., 1925: *Zvířena kraje moravsko-krumlovského*. S. 62–77. In: Kriebel O. & Karásek J. (eds): *Moravsko Krumlovsko a Hrotovsko*. Vlastivědný sborník. Učitel'ská jednota, Moravský Krumlov, 335 s.
- Havránek F., Volf B. & Bukovjan K., 2002: *Králík divoký (Oryctolagus cuniculus) a některá rizika jeho chovu*. S 81–82. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Havránek F., Babička C., Fejfar F., 1998: *Králík divoký*. Ministerstvo zemědělství ČR, 24 s.
- Hell P., 1972: *Zajac a králík*. Příroda, Bratislava, 324 s.
- Hell P., Slamečka J., Jurčík R., 2002: *Zajac, králík a poľovnícky významné hlodavce na Slovensku*. S 12-20. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Hespeler, B.: *Wildkaninchen und Wildtauben*. Jagd- und Kulturverlags Anstalt, Vaduz, 1998.
- Homolka M., 2002: *Potravní ekologie zajíce polního králíka divokého současně kulturní krajině*. S.38 – 44. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Hromas J., 2002: *Význam řádu hlodavců a zajíců v naší myslivosti*. S. 4-6. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Jelínek R., 2004: *Jsou naše lovy založeny na biologických základech?, Zajíc polní a králík divoký*, Myslivost 2004/7
- Jiřík K. & kol., 1980, *Atlas zvířer*, Státní zemědělské nakladatelství, 256 stran, publikace č. 3076.
- Kokeš O., 1948: *Zajíc, jeho život, chov a lov. Divoký králík, jeho život, chov a lov*. Studentská knihtiskárna, Praha, 254 s.
- Komárek J., 1945: *Myslivost v českých zemích*. Čin, Praha, 347s.
- Konvalinka J., 2007: *Myslivecká statistika 2006/2007*. Svět Myslivosti, 8(10): 10–11 s. 22
- Kratochvíl J., 1955: *Nejstarší soustavná práce o obratlovcích Moravy a Slezska*. Časopis Moravského Muzea, 40: s.138–155.
- Morrisse J.-P., Le Gall G. & Boiletoto E., 1991: *Hepatitis of viral origin in Leporidae: Introduction and aetiological hypothesis*. Rev. Sci. Tech. Off. Int. Epiz., 10(2): 283–295.
- Niethammer G., 1963: *Die Einbürgerung von Säugetieren und Vögeln in Europa. Ergebnisse und Aussichten*. Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin, 319 s.
- Remeš M., 1927: *Savci Moravy a Slezska*. Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, 38: 32–52.
- Rodák L., Šmíd B. & Valíček L., 1994: *Application of kontrol measures against viral haemorrhagic disease of rabbits in the Czech and Slovak Federal Republic*. Rev. Sci. Tech. Off. Int. Epiz., 10: 513–524.

- Rys J., 2004, *Zajíc - králík*, Myslivost 2004/3
- Šeševičková A., Pecháč O., Mirossay E., Vološin M. & Korman J., 1987: *K problematice hynutia domácích králikov na východnom Slovensku*. Veterinárství, 38: 250–251.
- Švec J. & Král F., 2002: *Import králiků divokých z Velké Británie*. Ss.: 84–85. V: Zajíc, králík a myslivecky významní hlodavci. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Trout R., 1998: *Results from field studies of rabbit haemorrhagic disease in Britain*. Roy. Soc. N. Z. Misc. Series, 55: 67–71.
- Vala Z., 2008, Ústav ochrany lesů a myslivosti, LDF, MZLU Brno, Zabloudil F., IEZ VFU Brno, *Zajíc polní a králík divoký – Jejich životní potřeby v současnosti*, Myslivost 2008/7, s. 49.
- Vent L., 2002 : *Zkušenosti a význam zazvěřování divokým králikem*. S.: 83. V: Zajíc, králík a myslivecky významní hlodavci. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Vlastní průzkum u chovatelů v honitbách ČR, 201 – 2011.
- Zabloudil F., 2002: *Chov zajíce polního (Lepus europaeus) a králíka divokého (Oryctolagus cuniculus)*. Ss.: 7–11. V: Zajíc, králík a myslivecky významní hlodavci. Sborník referátů. Třebíč, 10. května 2002. Českomoravská myslivecká jednota, Šternberk, 101 s.
- Zkušenosti chovatelů MS ČR, 2010 -2011.
- Žižka M., 2006: *Myslivecká statistika 2005/2006*. Svět Myslivosti, 7(9): 20–21.

7. Přílohy

Přílohy jsou pro lepší orientaci vkládány přímo do textu.